

Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος: Η Φιλοπτωχεία (μέρος 1ο)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Ο Άγιος Γρηγόριος είναι όχι μόνο ένας μεγάλος πατέρας και διδάσκαλος της Εκκλησίας, αλλά και ο επιφανέστερος θεολόγος της μετά τον απόστολο και ευαγγελιστή Ιωάννη.

Γεννημένος μεταξύ 326 και 329 στην Αριανζό, κοντά στη Ναζιανζό της Καππαδοκίας, από εύπορους γονείς, απέκτησε μεγάλη κλασική και θεολογική μόρφωση. Μαζί με το συμφοιτητή και φίλο του άγιο Βασίλειο τον Μέγα, αρχιεπίσκοπο Καισαρείας της Καππαδοκίας, και τον άγιο Γρηγόριο, επίσκοπο Νύσσης, ανήκει στους «μεγάλους Καππαδόκες». Από τον πατέρα του, Γρηγόριο επίσης, επίσκοπο Ναζιανζού, χειροτονήθηκε πρεσβύτερος και από τον άγιο

Βασίλειο επίσκοπος Σασίμων. Πάντως, φύση μοναχική καθώς ήταν, αφιέρωσε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στη μόνωση, την ησυχία και την άσκηση.

Το 379 κλήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, για ν' αντιμετωπίσει την αίρεση του αρειανισμού. Με κέντρο τον μικρό ναό της Αναστάσεως, κατήχησε, δίδαξε, εκφώνησε τους περίφημους λόγους του για τη θεότητα του Υιού, που του εξασφάλισαν το χαρακτηρισμό του Θεολόγου, και αναζωπύρωσε την Ορθοδοξία, μολονότι αντιμετώπισε τη βίαιη αντίδραση των αρειανών. Αφού χρημάτισε αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως για μικρό χρονικό διάστημα (Νοέμβριος 380 – Ιούνιος 381), παραιτήθηκε από το θρόνο και αποσύρθηκε στη γενέτειρά του, όπου ασχολήθηκε με τη συγγραφή και την καταπολέμηση των αιρετικών απολλιναριστών ως την κοίμησή του, το 390.

Ως συγγραφέας ο άγιος Γρηγόριος χαρακτηρίζεται από θεολογικό βάθος, έντονη ποιητικότητα, ρητορική δεινότητα και βαθιά γνώση του αττικού λόγου. Η παράδοση, στην οποία στηρίζεται, αποτελεί συνάρτηση της αλεξανδρινής σχολής και της θεολογίας των αγίων Ιγνατίου του Θεοφόρου, Ειρηναίου Λυώνος και Αθανασίου του Μεγάλου. Θεολόγησε κυρίως για τα τρία Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος, τη σχέση Τους και τον τρόπο υπάρξεώς Τους. Οι απαντήσεις του στα τριαδολογικά, πνευματολογικά και χριστολογικά προβλήματα διατύπωσαν κατά τον πιο έγκυρο τρόπο την πίστη και την παράδοση της Εκκλησίας.

Τα κείμενά του, όσα διασώθηκαν, διακρίνονται σε επιστολές (246), έπη θεολογικά και ιστορικά (τουλάχιστον 396) και λόγους (43). Οι λόγοι αποτελούν τα ύψιστα δημιουργήματά του, τόσο από θεολογική όσο και από λογοτεχνική άποψη, και διαιρούνται σε δογματικούς, απολογητικούς, εόρτιους, εγκωμιαστικούς-επιτάφειους και ηθικολογικούς-κοινωνικούς. Ένας από τους τελευταίους είναι και ο λόγος «Περί φιλοπτωχίας», ανθολόγηση του οποίου ακολουθεί σε ελεύθερη νεοελληνική απόδοση.

Στο λόγο αυτό, που εκφωνήθηκε πιθανότατα στην Καισάρεια γύρω στο 370, ο ιερός συγγραφέας, με απaráμιλλη ρητορική δύναμη, ποικίλα εκφραστικά σχήματα, λεπτές γλωσσικές αποχρώσεις και ζωηρές εικόνες, κατορθώνει να συναρπάσει τον αναγνώστη, να του εμπνεύσει την ευσπλαχνία και τη φιλανθρωπία, να τον πείσει για την αναγκαιότητα της κοινωνικής αλληλεγγύης.

Είναι δύσκολο, λέει, να διαλέξει κανείς την υψηλότερη αρετή, όπως είναι δύσκολο να διαλέξει και το ωραιότερο λουλούδι από ένα ολόανθιστο λιβάδι. Αν πάντως, σύμφωνα με τον απόστολο Παύλο, η αγάπη είναι η κορωνίδα των αρετών, το καλύτερο μέρος της είναι η αγάπη στους φτωχούς. Οι πιστοί, ως διαχειριστές των αγαθών που τους παραχώρησε ο Θεός, οφείλουν να δείχνουν συμπάθεια σ' εκείνους

που έχουν ανάγκη και να τους βοηθούν.

Το λόγο κλείνει με μια ανυπέβλητη σε δύναμη και κάλλος, σχεδόν ποιητική, παράγραφο, που καμιά μετάφραση δεν μπορεί ν' αποδώσει ικανοποιητικά: «Χριστόν επισκεψώμεθα, Χριστόν θεραπεύσωμεν, Χριστόν θρέψωμεν, Χριστόν ενδύσωμεν, Χριστόν συναγάγωμεν, Χριστόν τιμήσωμεν· μη τραπέζη μόνον, ως τινες· μήδε μύροις, ως η Μαρία· μηδέ τάφω μόνον, ως Ιωσήφ ο Αριμαθαίος· μηδέ τοις προς ταφήν, ως Νικόδημος ο εξ ημισείας φιλόχριστος μηδέ χρυσώ και λιβάνω και σμύρνη, ως οι μάγοι προ των ειρημένων· αλλ' επειδή έλεον θέλει και ου θυσίαν ο πάντων Δεσπότης, και υπέρ μυριάδας αρνών πiónων η ευσπλαγχνία, ταύτην εισφέρωμεν αυτώ δια των δεομένων και χαμαί σήμερον ερριμμένων, ίνα, όταν ενθένδε απαλλαγώμεν, δέξωνται ημάς εις τας αιωνίους σκηνάς....». - ΠΡΟΛΟΓΟΣ εκ της ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ

Η Φιλοπτωχεία

Δεν είναι καθόλου εύκολο να βρει κανείς την υψηλότερη απ' όλες τις αρετές και να της δώσει το πρωτείο και το βραβείο, όπως ακριβώς δεν είναι εύκολο να βρει μέσα σ' ένα ολάνθιστο και μοσχοβόλο λιβάδι το πιο ωραίο κι ευδιαστό λουλούδι, καθώς πότε το ένα και πότε το άλλο του τραβάει την προσοχή και τον προκαλεί να το κόψει πρώτο.

Έτσι, λοιπόν, σκέφτομαι ότι καλές αρετές είναι η πίστη, η ελπίδα και η αγάπη. Και μάρτυρας για την πίστη είναι ο Αβραάμ, που δικαιώθηκε από την πίστη του· μάρτυρες για την ελπίδα είναι ο Ενώς, που πρώτος στήριξε την ελπίδα του στην επίκληση του Κυρίου, και όλοι οι δίκαιοι, που κακοπαθούν με την ελπίδα της σωτηρίας· μάρτυρες για την αγάπη, τέλος, είναι ο απόστολος Παύλος, που έφτασε στο σημείο να εύχεται τη δική του απώλεια για χάρη των αδελφών του Ισραηλιτών, και ο ίδιος ο Θεός, που ονομάζεται αγάπη (Α' Ιω. 4:8).

Καλή είναι η φιλοξενία. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι από τους δικαίους ο Λωτ, ο Σοδομίτης στη διαμονή μα όχι Σοδομίτης στη διαγωγή, και από τους αμαρτωλούς η Ράβ, η πόρνη στο σώμα μα όχι πόρνη στην προαίρεση, που επαινέθηκε και σώθηκε για τη φιλοξενία (Ιησ. Ναυή 2:1-21).

Καλή είναι η μακροθυμία. Και μάρτυρας γι' αυτό είναι ο ίδιος ο Χριστός, που δεν θέλησε να χρησιμοποιήσει τις λεγεώνες των αγγέλων Του εναντίον των βασανιστών Του και όχι μόνο μάλωσε τον Πέτρο, όταν τράβηξε το μαχαίρι του, μα και το αυτί, που είχε κόψει εκείνος, το έβαλε πάλι στη θέση του. Το ίδιο έκανε αργότερα και ο Στέφανος, ο μαθητής του Χριστού, που προσευχόταν για κείνους που τον λιθοβολούσαν.

Καλή είναι η πραότητα. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι ο Μωυσής και ο Δαβίδ, που πάνω απ' όλα ως πράοι μαρτυρήθηκαν απ' τη Γραφή, καθώς και ο Διδάσκαλός τους, ο θεάνθρωπος Ιησούς, που ούτε φιλονικούσε ούτε κραύγαζε, ούτε ξεφώνιζε στις πλατείες ούτε αντιστεκόταν σ' εκείνους που Τον είχαν συλλάβει.

Καλές είναι η προσευχή και η αγρυπνία. Και μάρτυρας γι' αυτό είναι ο Κύριος, που πριν το πάθος Του αγρυπνούσε και προσευχόταν.

Καλές είναι η αγνεία και η παρθενία. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι τόσο ο Παύλος, που τις θεσμοθέτησε, βραβεύοντας δίκαια και το γάμο και την αγαμία, όσο και ο ίδιος ο Ιησούς, που γεννήθηκε από Παρθένο, για να τιμήσει τη γέννηση μα να προτιμήσει την παρθενία.

Καλή είναι η ταπεινοφροσύνη. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι πολλοί, με κυριότερο πάλι το Σωτήρα και Κύριο των όλων, που ταπεινώθηκε, όχι μόνο παίρνοντας μορφή δούλου, παραδίνοντας το πρόσωπό Του στην ντροπή και στα φτυσίματα και συναριθμώντας τον εαυτό Του με τους παρανόμους. Εκείνος, που καθαρίζει τον κόσμο από την αμαρτία, αλλά και πλένοντας τα πόδια των μαθητών Του σαν υπηρέτης.

Καλή είναι η ακτημοσύνη και η περιφρόνηση των χρημάτων. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι τόσο ο Ζακχαίος, που, μόλις μπήκε ο Χριστός στο σπίτι του, μοίρασε σχεδόν όλα τα υπάρχοντά του, όσο και πάλι ο ίδιος ο Κύριος, που, μιλώντας στον πλούσιο εκείνο νέο, περιόρισε την τελειότητα σ' αυτό ακριβώς το πράγμα (Ματθ. 19:21).

Κοντολογίς, καλή είναι η θεωρία, καλή είναι και η πράξη· η θεωρία γιατί μας ανυψώνει από τα γήινα, μας οδηγεί στα άγια των αγίων και επαναφέρει το νου στην αρχική φυσική του κατάσταση, και η πράξη γιατί υποδέχεται το Χριστό, Τον υπηρετεί και αποδεικνύει με τα έργα την αγάπη.

Κάθε αρετή είναι κι ένας δρόμος που οδηγεί στη σωτηρία, σε κάποιον απ' τους αιώνιους και μακάριους τόπους. Γιατί, όπως υπάρχουν πολλοί τρόποι ζωής έτσι υπάρχουν και πολλοί τόποι κοντά στο Θεό, που χωρίζονται και μοιράζονται ανάλογα με την αξία του καθενός. Και άλλος ας ασκήσει τη μία αρετή, άλλος την άλλη, άλλος πολλές μαζί και άλλος όλες, αν βέβαια τούτο είναι δυνατό. Φτάνει μόνο να προχωράει κανείς και να επιδιώκει το ανώτερο, ακολουθώντας βήμα-βήμα Εκείνον που τον οδηγεί καλά και τον κατευθύνει και τον βάζει, μεσ' από την στενή οδό και πύλη, στην απέραντη ουράνια μακαριότητα.

Και αν ο Παύλος, που ακολουθεί κι αυτός το Χριστό, θεωρεί την αγάπη ως την πρώτη και μεγαλύτερη εντολή, ως τη σύνοψη του νόμου και των προφητών, το

καλύτερο μέρος της θεωρώ πως είναι η αγάπη στους φτωχούς και, γενικότερα, η ευσπλαχνία και η συμπάθεια στους συνανθρώπους. Γιατί τίποτ' άλλο δεν ευχαριστεί τόσο πολύ το Θεό και τίποτ' άλλο δεν Του είναι τόσο αγαπητό όσο η ευσπλαχνία. Αυτή, μαζί με την αλήθεια, πηγαίνει μπροστά Του και αυτή πρέπει να Του προσφερθεί πριν την Κρίση. Μα και σε τίποτ' άλλο δεν δίνεται ως ανταπόδοση από Εκείνον, που κρίνει με δικαιοσύνη και ζυγίζει με ακρίβεια την ευσπλαχνία, όσο στη φιλανθρωπία η φιλανθρωπία.

(Από τη σειρά των φυλλαδίων «Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ» της Ιεράς Μονής Παρακλήτου Ωρωπού Αττικής.)

Πηγή: g-titomixelakis.eu